

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32836/2521-6473-2018-2-46-49>

Р. З. Голобутовський, кандидат юридичних наук,
здобувач кафедри адміністративного
та господарського права
Запорізького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ СУДДІВ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються проблеми, адміністративно-правового регулювання публічної служби суддями в Україні. Досліджено законодавство про публічну службу суддів, висвітлено особливості цієї служби. Сформульовано визначення поняття публічна служба суддів в Україні.

Ключові слова: суд, суддя, служба, публічна служба, адміністративно-правове регулювання.

R. Z. Holobutovskyi. Features of administrative and legal adjustment of public service of judges in Ukraine

The judiciary in Ukraine is an independent and independent branch of government, which is intended to implement one of the main government functions – the administration of justice and the administration of justice. For the practical implementation of the functions of the judiciary, a judicial system has been created in the state, with professional judges holding positions. The appointment to professional judges, their dismissal, the disciplinary or other types of legal responsibility, and the procedure for exercising their professional duties are determined by the Constitution and laws of Ukraine and collectively constitute the main elements of the administrative and legal mechanism of the public service of judges of Ukraine.

The need for a qualitative change in the judiciary in Ukraine put high demands on the position of judge and changes in the conduct of public service in the judiciary on the agenda. Therefore, it was decided to radically reform the judicial system, justice and related legal institutions. In particular, the question was raised about the replacement of absolutely all judges of all levels, especially corrupt people of a corrupt society.

In today's situation, the situation in the judicial branch is difficult for the authorities. The latest judicial reform has led to a number of positive and negative factors. Among the latter, one should highlight a significant lack of staffing of the judiciary and others. The biggest problems are with the passing of public service judges.

Consequently, the analysis of administrative and legal regulation of the public service of judges in Ukraine made it possible to make separate generalizations. The public service of judges is a special type of public service, the subjects of which are professional judges who are elected or appointed in accordance with the procedure established by the Constitution and laws of Ukraine, which are held by the public service in the judicial authorities - courts. The passage of the public service of judges is connected with the implementation of a specific function in its meaning and content – the administration of justice.

The administrative and legal regulation of the public service reflects the objective principles and regulations of the rules and administrative procedures that ensure the procedure for the selection, appointment, passing and termination of the public service by judges. Further scientific researches require a question of the status of implementation by judges of their administrative and legal status.

Key words: court, judge, service, public service, administrative-legal regulation .

Постановка проблеми. Судова влада в Україні є незалежною й самостійною гілкою влади, яка призначена для реалізації однієї з основних державних функцій – здійснення судочинства та відправлення правосуддя. Для практичного виконання функцій судової влади в державі створена судова система, посади в якій обіймають професійні судді. Призначення на посади професійних суддів, звільнення, притягнення до дисциплінарної або інших видів юридичної відповідальності, порядок здійснення ними професійних обов'язків визначаються Конституцією та законами України, в сукупності становлять основні елементи адміністративно-правового механізму проходження публічної служби суддями України.

© Р. З. Голобутовський, 2018

Потреби у якісних змінах судової системи в Україні поставили на порядок денний високі вимоги щодо посади судді та зміни проходження публічної служби в судових органах. Тому було ухвалено рішення докорінного реформування судової системи, судочинства та суміжних правових інститутів. Ставилось питання щодо заміни абсолютно всіх суддів усіх рівнів (як особливо корумпованих осіб корумпованого суспільства).

В умовах сьогодення ситуація в судовій гілці влади є складною. Новітня судова реформа призвела до низки як позитивних, так і негативних факторів. Серед останніх слід виділити значну неукомплектованість суддівського корпусу та інші. Найбільші проблеми пов'язані з проходженням судьями публічної служби.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням адміністративно-правового регулювання публічної служби в Україні свої праці присвятило багато вчених, зокрема В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, О.О. Бандурка, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, А.Л. Борко, С.М. Гусаров, С.В. Діденко, О.Ю. Дудченко, М.К. Закуріна, Т.Є. Кагановська, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Р.С. Мельник, О.І. Миколенко, Л.М. Москвич, О.А. Музика-Стефанчук, А.М. Подоляка, Д.М. Притика, О.С. Проневич, А.В. Руденко, А.О. Селіванов, В.В. Сердюк, М.І. Сірий, М.І. Смокович, Ю.С. Шемшученко та ін. Незважаючи на наукові розробки проблем публічної служби в Україні, які проходять судді, багато питань залишаються нерегульованими, є неузгодженість і відповідних нормативно-правових актів між собою.

Мета статті. Метою статті є дослідження проблемних питань, пов'язаних з адміністративно-правовим регулюванням проходження судьями публічної служби в Україні.

Виклад основного матеріалу. З усіх видів службової діяльності особливе місце посідає служба суддів, яка, належачи до публічної служби, відрізняється своїми специфічними ознаками, зумовленими правовим статусом її суб'єктів – суддів. Розкриття правової природи служби суддів в Україні передбачає визначення її поняття та особливостей, які утворюють теоретико-правове підґрунтя подальшого дослідження всіх сторін та граней служби суддів.

Що стосується служби суддів в Україні, то її можна віднести як до публічної, так і до державної служби, оскільки статус судді чітко визначений у ст. 51 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1], де зазначається, що суддя займає штатну посаду в одному із судів на професійній основі.

Сьогодні в Україні сформувалась чітка судова система, представлена судами різних ланок та рівнів та встановилася організаційна структура судів. У загальному вигляді судова система України, відповідно до Конституції та Закону України «Про судоустрій і статус суддів», представлена Конституційним Судом та судами загальної юрисдикції. При цьому система адміністративних та господарських судів, які за своїми функціями належать до місцевих судів, визначена в указах Президента України «Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі» та «Питання мережі господарських судів України», однак на законодавчому рівні порядок організації та структури і досі не визначений.

Основним законодавчим актом, який визначає загальні засади публічної служби суддів, є Конституція України [2], в якій закріплено принципи проходження служби судьями в Україні, визначено завдання та функції суддів, гарантії незалежності та недоторканності тощо. Водночас у Конституції України вміщені здебільшого норми, які в узагальненому вигляді окреслюють засади проходження публічної служби судьями в Україні з посиланням на положення спеціального законодавства, яким проходження служби регламентується повністю (Закон «Про судоустрій і статус суддів»).

Беззаперечно, основним законодавчим актом, який визначає проходження служби суддів в Україні, є Закон «Про судоустрій і статус суддів». Цим нормативно-правовим актом регулюються такі складники служби суддів в Україні: 1) порядок відбору кандидата на посаду судді (вимоги, порядок відбору тощо); 2) призначення на посаду судді; 3) вимоги до посади профе-

сійного судді (вимоги до судді, гарантії незалежності та недоторканності тощо); 4) суддівські повноваження; 5) відповідальність судді; 6) соціальне та матеріально-побутове забезпечення судді; 7) суддівського самоврядування; 8) звільнення судді; 9) суддя у відставці.

Особливості адміністративно-правового статусу судді Конституційного Суду України визначено у Законі України «Про Конституційний Суд України» [3], який визначає завдання суддів Конституційного Суду, повноваження, вимоги до кандидата на цю посаду, порядок призначення суддів, строку повноважень, організаційного забезпечення діяльності суддів Конституційного Суду тощо.

До актів адміністративно-правового забезпечення служби суддів в Україні також слід віднести Закон «Про запобігання корупції» [4]. Цим законом регламентовано види та порядок застосування заходів щодо запобігання та протидії корупції серед суддів усіх судів, а також вимоги, яких мають дотримуватись судді та інші службовці судового апарату для попередження корупції в судах.

Закон «Про Вищу раду правосуддя» [5] визначає порядок формування складу Вищої ради правосуддя, її повноваження та інші складники адміністративно-правового статусу ради.

Адміністративно-правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії суддів України визначається Законом «Про судоустрій і статус суддів», а також Регламентом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Регламентом установлено склад комісії, порядок його формування, повноваження голови, членів кваліфікаційної комісії тощо.

Отже, вказаними законодавчими актами визначено засади проходження публічної служби в органах судової влади. Загалом, можна зробити висновок, що законодавча база проходження публічної служби суддями в Україні є сформованою.

Отже, проаналізувавши законодавство, що регулює публічну службу суддів в Україні, слід зазначити, що ним установлено такий порядок проходження служби суддями в Україні, який структурно вміщує: 1) відбір та перевірку кандидатів на посаду судді (перевірка документів, проведення кваліфікаційного іспиту, тощо); 2) процедуру призначення на посаду судді; 3) вступ на посаду судді після його офіційного призначення; 4) перебування на посаді судді, зокрема на адміністративній, що вміщує реалізацію службових функцій; 5) переміщення судді на іншу посаду; 6) участь в організації та управлінні діяльності судів; 7) притягнення судді до дисциплінарної або інших видів юридичної відповідальності або заохочення судді; 8) підвищення кваліфікації судді; 9) звільнення судді та перебування судді у відставці.

Вищенаведеними законодавчими актами встановлено особливості проходження публічної служби в органах судової влади, які вміщують такі складники: 1) проходження служби на посаді судді передбачає можливість призначення особи на цю посаду безстроково; 2) наявність, окрім власне статусу судді, права на обрання на адміністративну посаду в суді, де особа проходить службу, або в органах суддівського самоврядування; 3) служба суддів ґрунтується на поєднанні принципів незалежності, самостійності, недоторканності судді та об'єктивності, законності, справедливості. Це означає, що суддя реалізовує покладені на нього функції зі здійснення правосуддя та інші функції шляхом прийняття об'єктивних, неупереджених та законних рішень, у процес ухвалення яких ніхто не має права втручатися або впливати на зміст; 4) порядок призначення або обрання на посаду судді, проходження служби, її припинення, а також матеріальне та соціальне забезпечення судді, їх розмір чітко регламентовані на рівні Конституції та законів і не можуть бути змінені в підзаконних або локальних нормативних актах; 5) звільнення судді з посади за віком, за станом здоров'я або з інших підстав, визначених у законодавстві, здійснюється в особливому порядку та зі збереженням деяких пільг та права на довічне грошове утримання; 6) перебування судді та членів його сім'ї під особливим держаним захистом [6, с. 62–63].

Організаційна структура служби суддів розкриває спосіб та форми організації судової влади, визначає систему судових органів, порядок утворення, а також посадово-штатну кон-

струкцію судів. Аналіз функціональної структури служби суддів дозволяє з'ясувати зміст такої служби, її характерні особливості та відмінності від інших видів публічної служби [7, с. 44].

Т.В. Штих, досліджуючи особливості правового статусу судді як суб'єкта трудових правовідносин, дійшла висновку, що характерними ознаками службово-трудова права та обов'язків судді є: а) належність конкретному суб'єкту права – судді; б) реалізація прав на підставі особистих інтересів; в) визначення меж реалізації можливостей суб'єкта права рамками закону; г) особливий зміст та обсяг трудових прав та обов'язків судді внаслідок специфіки його правового статусу; д) обмеження здійснення трудових прав та обов'язків судді у просторі колом осіб, які володіють цим статусом, а в часі – періодом наявності такого статусу в конкретній особі [8, с. 9–10]. Загалом, погоджуючись із цією точкою зору, зазначимо, що зміст службової діяльності судді становлять окремі дії судді, його права та обов'язки як суб'єкта службових правовідносин.

Загалом, у наукових джерелах склалася думка, що службова діяльність судді характеризується такими ознаками: 1) вміщує систему однорідних процесуальних дій, що реалізуються для досягнення єдиного результату – здійснення правосуддя; 2) її зміст складають лише визначені в законодавчих актах дії процесуального, організаційного та іншого характеру, які здійснюються суддею самостійно або у випадках, дозволених законодавством, за допомогою помічника судді, секретаря судового засідання або інших службовців апарату суду; 3) може здійснюватись лише у спосіб та в порядку, визначеному в законодавстві України, виходячи з цього та на основі системного аналізу положень законодавства України.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, проведений аналіз адміністративно-правового регулювання публічної служби суддів в Україні дозволив зробити окремі узагальнення. Публічна служба суддів – особливий різновид публічної служби, суб'єктами якої є професійні судді, які обираються або призначаються у визначеному Конституцією та законами України порядку, які проходять публічну службу в органах судової влади – судах. Проходження публічної служби суддями пов'язане з реалізацією специфічної за своїм значенням та змістом функції – здійснення правосуддя.

Адміністративно-правове регулювання публічної служби відображає об'єктивні засади та нормативне закріплення правил та адміністративних процедур, які забезпечують порядок відбору, призначення, проходження та припинення публічної служби суддями. Подальших наукових розвідок потребують питання стану реалізації суддями адміністративно-правового статусу.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про Конституційний Суд: Закон України від 13.07.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 87. Ст. 2474.
5. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 7–8. Ст. 50.
6. Шпенюк Д.Ю. Адміністративно-правова природа служби суддів в Україні. Наше право. 2014. № 11. С. 60–64.
7. Шпенюк Д.Ю. Організаційно-правова структура служби суддів в Україні. Наше право. 2014. № 9. С. 48–52.
8. Штих Т.В. Правовий статус суддів як суб'єктів трудового права України: автореф. дис. ... канд. юр. наук: спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Луганськ, 2010. 22 с.